

O‘ZBEKISTON MOLIYA BOZORIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARINING KIRIB KELISHI BOZORNI UNGA MOSLASHTIRISHI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI

Nazarova Umida Mamadali qizi
Uzsanoatqurilishbank” ATB Yashnobod BXM

Annotatsiya: Jahon moliya bozorlarida raqamli texnologiyalarning tez sur’atlarda rivojlanishi O‘zbekiston moliya tizimiga ham o‘z ta’sirini ko‘rsatmoqda. Raqamli texnologiyalarning kirib kelishi moliya bozorining samaradorligini oshirish, yangi xizmatlarni yaratish va moliyaviy inklyuziyani kengaytirish imkoniyatlarini yaratadi. Biroq, bu jarayon bilan bog‘liq muammolar va tahdidlar ham mavjud. Mazkur maqolada O‘zbekiston moliya bozoriga raqamli texnologiyalarning ta’siri, bozorning unga moslashishi va uni takomillashtirish yo‘llari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Moliya bozor, raqamli texnologiyalar, xalqaro standartlar, zamonaviy innovatsion, ta’lim, moliya xizmati, integratsiyalar.

O‘zbekiston moliya bozorida raqamli texnologiyalarning kirib kelishi va uning rivojlanishi bir qator muhim o‘zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Ushbu jarayonni quyidagi jihatlar orqali ko‘rib chiqishimiz mumkin:

1. Raqamli xizmatlar o‘shishi: 2024-yilga kelib, O‘zbekistonda raqamli xizmatlar hajmi 21 trillion so‘mga (taxminan 1.66 milliard dollar) yetdi va yil oxiriga borib 43 trillion so‘mga (3.4 milliard dollar) yetishi kutilmoqda. Bu raqamlar raqamli texnologiyalarning moliya bozorida qanday tez sur‘atlar bilan rivojlanayotganini ko‘rsatadi.

2. Fintech va raqamli aktivlar bozori: O‘zbekistonda fintech sohasidagi raqamli aktivlar bozori 2024-2025-yillarda 17.02% o‘shishi kutilmoqda. Bu, moliya xizmatlarining raqamli shakllarini qabul qilish va innovatsion yechimlarni joriy etish orqali amalga oshirilmoqda.

3. Xalqaro standartlar va hamkorlik: O‘zbekiston moliya bozorida xalqaro raqamli texnologiyalar va fintech standartlarini integratsiya qilishga qaratilgan tashabbuslar mavjud. Bu, moliya bozorini global tendentsiyalarga moslashtirish va raqobatbardoshligini oshirish uchun muhimdir.

4. Ta'lim va malaka oshirish: Raqamli texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun malakali kadrlar tayyorlash va ta'lim tizimini yangilash zarur. Bu, moliya sohasidagi mutaxassislarning raqamli texnologiyalarni samarali qo'llashiga yordam beradi.

5. Innovatsion yechimlar va platformalar: O'zbekistonda moliya xizmatlarini raqamlashtirish uchun innovatsion platformalar va yechimlar ishlab chiqilmoqda. Bu, foydalanuvchilarga qulaylik yaratish va xizmatlarni tezkor yetkazib berish imkonini beradi.

O'zbekiston moliya bozorining raqamli texnologiyalar bilan integratsiyasi, nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki xalqaro moliya tizimiga integratsiyalashish imkoniyatlarini ham kengaytiradi. Buning uchun davlat va xususiy sektor o'rtasida samarali hamkorlik o'rnatish muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistonda raqamli moliya texnologiyalari (fintech) sohasida bir qator muhim o'zgarishlar va rivojlanishlar sodir bo'lmoqda. Quyida bu rivojlanishlarning asosiy yo'nalishlari keltirilgan:

1. Mobil banking va raqamli to'lov tizimlari: O'zbekistonda mobil banking xizmatlari kengaymoqda. Banklar va moliya institutlari mobil ilovalar orqali mijozlarga to'lovlarni amalga oshirish, hisoblarni boshqarish va boshqa moliya xizmatlarini taqdim etmoqda. Masalan, "Click", "Payme" va "Uzcard" kabi to'lov tizimlari keng tarqalgan.

2. Fintech startaplarning ko'payishi: O'zbekistonda fintech startaplari soni oshmoqda. Ular innovatsion yechimlar, masalan, raqamli kreditlar, investitsiya platformalari va moliyaviy maslahat xizmatlarini taklif qilmoqda. Bu startaplar moliya bozorida raqobatni oshirishga va xizmatlarni yaxshilashga yordam bermoqda.

3. Blokcheyn va kriptovalyutalar: O'zbekistonda blokcheyn texnologiyalari va kriptovalyutalar bilan bog'liq loyihalar rivojlanmoqda. Hukumat tomonidan kriptovalyutalar va raqamli aktivlar bo'yicha qonunchilikni ishlab chiqish jarayoni davom etmoqda, bu esa ushbu sohani tartibga solishga va rivojlantirishga yordam beradi.

4. Xalqaro hamkorlik: O'zbekiston fintech sohasida xalqaro kompaniyalar bilan hamkorlikni rivojlantirmoqda. Bu, yangi texnologiyalar va tajribalarni mamlakatga olib kelishga yordam beradi.

5. Moliyaviy inklyuziya: Raqamli moliya texnologiyalari orqali moliyaviy xizmatlarga kirish imkoniyati kengaymoqda. Qishloq joylarda ham odamlar mobil ilovalar va raqamli to'lov tizimlari orqali moliya xizmatlaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

6. Ta'lim va malaka oshirish: O'zbekistonda fintech sohasida ta'lim va malaka oshirish dasturlari rivojlanmoqda. Universitetlar va ta'lim muassasalari moliya texnologiyalari bo'yicha kurslar va dasturlarni taklif qilmoqda, bu esa yangi mutaxassislarni tayyorlashga yordam beradi.

7. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash: O'zbekiston hukumati raqamli iqtisodiyot va fintech sohasini rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirmoqda. Bu, moliya bozorining raqamli transformatsiyasini tezlashtirishga yordam beradi.

Umuman olganda, O'zbekistonda raqamli moliya texnologiyalari sohasida rivojlanishlar davom etmoqda va bu jarayon iqtisodiy o'sish, moliyaviy inklyuziya va xalqaro hamkorlikni kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga kirib kelishi quyidagi o'zgarishlarga olib kelmoqda:

- Onlayn to'lov tizimlarining rivojlanishi: Click, Payme kabi onlayn to'lov tizimlarining keng tarqalishi naqd pul muomalasini kamaytirish va to'lovlarni amalga oshirishni osonlashtirmoqda.

- Mobil bankingdan foydalanishning oshishi: Mijozlar o'z hisobvaraqlarini boshqarish, to'lovlarni amalga oshirish va boshqa moliyaviy xizmatlardan mobil telefonlari orqali foydalana oladilar.

- Elektron tijoratning rivojlanishi: Elektron tijoratning keng tarqalishi moliyaviy operatsiyalar sonini ko'paytirmoqda va onlayn to'lov tizimlarining ahamiyatini oshirmoqda.

- Fintech kompaniyalarining paydo bo'lishi: Yangi Fintech kompaniyalari moliya bozoriga innovasion moliyaviy xizmatlarni taqdim etmoqda.

- Ma'lumotlar tahlili va prognozlashning ahamiyatini oshishi: Raqamli texnologiyalar yig'ilgan ma'lumotlarni tahlil qilish va moliya bozoridagi tendensiyalarni prognozlash imkonini beradi.

O'zbekiston moliya bozori raqamli texnologiyalarga moslashish jarayonida bo'lib, bunda quyidagi muammolar mavjud:

- Infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi: Yuqori tezlikli internetga kirish imkoniyati hali hamma joyda yo‘q.

- Raqamli savodxonlikning past darajasi: Aholining raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi past.

- Kiberxavfsizlikning yetarli darajada ta‘minlanmaganligi: Raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanishda kiberjinoyatchilik xavfi mavjud.

- Qonunchilik bazasining nomukammalligi: Raqamli moliyaviy xizmatlarni tartibga solishga oid qonunchilik bazasi hali ham takomillashtirilishi kerak.

O‘zbekiston moliya bozorini raqamli texnologiyalar asosida takomillashtirish uchun quyidagi choralarni ko‘rish zarur:

- Raqamli infratuzilmani rivojlantirish: Yuqori tezlikli internetga kirishni kengaytirish va raqamli texnologiyalarni rivojlantirish.

- Raqamli savodxonlikni oshirish: Aholining raqamli texnologiyalardan foydalanish ko‘nikmalarini oshirish uchun ta‘lim dasturlarini joriy etish.

- Kiberxavfsizlikni ta‘minlash: Raqamli moliyaviy xizmatlarning xavfsizligini ta‘minlash uchun zamonaviy kiberxavfsizlik tizimlarini joriy etish.

- Qonunchilik bazasini takomillashtirish: Raqamli moliyaviy xizmatlarni tartibga solishga oid qonunchilik bazasini takomillashtirish va Fintech kompaniyalarining faoliyatini qo‘llab-quvvatlash.

- Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish: Rivojlangan mamlakatlarning tajribasini o‘rganish va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirish.

Xulosa qilib aytganda Raqamli texnologiyalarning O‘zbekiston moliya bozoriga kirib kelishi katta imkoniyatlar yaratadi, biroq bu jarayon bilan bog‘liq muammolarni hal qilish va bozorni unga moslashtirish uchun kompleks choralarni ko‘rish zarur. Yuqorida keltirilgan takliflar moliya bozorining samaradorligini oshirish, yangi xizmatlarni yaratish va moliyaviy inklyuziyani kengaytirishga xizmat qiladi.

Research Science and
Innovation House

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдикаримова Д.Р. Банк кредитлари гаров таъминотини баҳолаш. Монография. – Т.: «Иқтисод-Молия», 2016. – 168 б.
2. Абдикаримова Д.Р. Банклар гаров таъминотини баҳолаш зарурлиги ва Асосий тамойиллари.// «Молия» журнали. – Тошкент, 2015. - №4. – Б. 58-63. (08.00.00; №12)
3. Абдикаримова Д.Р. Ўзбекистонда баҳолаш институтининг шаклланиш ва Ривожланиш босқичлари.// «Молия» журнали. – Тошкент, 2016. - №1. – Б. 93-98. (08.00.00; №12).

Research Science and Innovation House

